

μεγάλην εύγλωττίαν, σχεδόν και δὲν ἐπιτυγχάνει αὐτῆς, ἀλλ' ἡ βαθεῖα γνώσις τῶν ζητημάτων τὰ ὁποῖα πραγματεύεται, αἱ πρόσφατοι πάντοτε και πυκναὶ πληροφορίαι τὰς ὁποίας φέρει ἐν αὐτοῖς, ἡ σαφήνεια τῶν θεωριῶν αὐτοῦ, ἡ ἀκριβολογία και πρὸ πάντων ἡ ἀναλλοίωτος αὐτοῦ θυμηδία καθιστῶσιν αὐτὸν ἓνα τῶν τρομερῶν συζητητῶν τῆς Βουλῆς τῶν Κοινοτήτων.

Ὅτι δῆποτε και ἂν λέγη, πάντοτε ἀκούει τις αὐτοῦ ἀσμένως, διότι πάντοτε θέλει ἀκούσει παρ' αὐτοῦ σπουδῆς ἄξιόν τι και ἀποφασιστικόν. Περιπλέον ἀσμενίζει τις βλέπων αὐτὸν με τὴν ώραίαν, εύγενῆ και λεπτήν αὐτοῦ μορφήν, τὸν χαριέντα και εύρωστον αὐτοῦ κορμὸν και τὸ γλυκὺ και εἰλικρινές αὐτοῦ βλέμμα. Οὐδεὶς ποτε δίδει ἐντελέστερον αὐτοῦ τὴν ἰδέαν τοῦ τελείου εύπατρίδου, τοῦ εύπατρίδου ἐκείνου δηλονότι, παρ' ᾧ ἡ ἀβρότης τῶν τρόπων και ἡ χρηστότης δὲν εἶνε προσωπεῖον, ἀλλὰ ζωτικὴ δύναμις.

Τεσσαράκοντα περίπου ἐτῶν τὴν ἡλικίαν ὁ κ. Κάρολος Δίλκε εἶνε ἤδη παλαιὸς τρίθων τῶν κοινοβουλευτικῶν, και οἱ λόγοι αὐτοῦ πάντες ἔχουσι βαρύτητα. Ἴδου αὐτὸς ἐν τῷ ὑπουργείῳ. Ἡ στιγμή ἐπέστη ἴσως ἵνα εἴπωμεν ὅτι ἔχει περὶ τῆς Αἰγύπτου θεωρίας ὅπως ἰδίαις.

Τὸ εἶπε καθαρῶτατα, πρὸ τετραετίας μύλις, ὅτι ἡ Αἴγυπτος εἶνε βασιλικὴ λοπάς, ἐφ' ἧς ἡ Ἀγγλία ὀφείλει νὰ ὀρέξη τὴν χεῖρα χωρὶς πολυλογίας.

— Νὰ συγκροσθῶμεν ὁμως πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἀνέκραξεν ἐπὶ τῇ εύκαιρίᾳ ταύτῃ, θὰ ἤμην ὁ ἔσχατος τῶν ἀνθρώπων νὰ ἐπιθυμήσω τοῦτο! Ἀλλὰ θὰ μεμφμοιρήσῃ τὰς ὀκτῶ πρώτας ἡμέρας, και ἔπειτα οὐδὲ θὰ σκεφθῇ πλέον περὶ τούτου!

(Ἔπεται συνέχεια).

ΑΝΑΣΚΑΦΑΙ ΕΝ ΤΙΡΥΝΘΙ

Ἐν τῇ κοιλάδι τοῦ Ἄργους, βορειοανατολικῶς τῆς πόλεως ταύτης, παρουσιάζεται σαρὸς πετρῶδων ὑψωμάτων ἐν σχήματι νήσων ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βαλτώδους τρούτου χώρου. Ἐπὶ τοῦ χαμηλοτέρου και μᾶλλον ἐπιπέδου ὑψώματος δύο μιλίων περίπου πρὸς βορρᾶν τῆς Ναυπλίας εἶχε τὴν τοποθεσίαν τῆς ἡ ἀρχαία Ἀκρόπολις τῆς Τίρυνθος, σήμερον καλουμένη Παλαιόκαστρον.

Ἡ Τίρυνς ἦτο ἐνδοξὸς ὡς πατρίς τοῦ Ἡρακλέους και περικλυτὸς διὰ τῶν γιγαντιαίων κυκλωπέων αὐτῆς τειχῶν. λέγει δὲ περὶ τούτου ὁ Πausanias (II 25, 8) «Τὸ δὴ τείχος ὃ δὴ μόνον τῶν ἐρείπιων λείπεται, Κυκλώπων μὲν ἐστὶν ἔργον, πεποιήται δὲ ἀργῶν λίθων, μέγεθος ἔχων ἕκαστος λίθος ὡς ἀπ' αὐτῶν μῆδ' ἂν ἀρχὴν κινηθῆναι τὸν μικρότατον ὑπὸ ζεύγους ἡμιόνων.

λίθια δὲ ἐνήρμονται πάλαι, ὡς μάλιστα αὐτῶν ἕκαστον ἀρμόνιαν τοῖς μεγάλοις λίθοις εἶναι.» Οἱ μέγιστοι λίθοι εἶναι κατὰ μέσον ὄρον 2 μέτρων τὸ μῆκος και 1 μέτρον τὸ πλάτος και ὕψος. Εἶναι μὲν τὰ τείχη ἐν πολλοῖς μέρεσι μᾶλλον ἢ ἦπτον διατηρημένα, ἐκ δὲ τῶν πολλῶν μεταπεπτωκότων λίθων ἡδύνατό τις νὰ εἰκάσῃ ὅτι τὸ ὕψος τῶν τειχῶν τὸ πάλαι ὑπερέβαινε τὰ 18 μέτρα. Τὸ ὄγκῳδές και ἀκατέργαστον τῶν λίθων ἔσωσεν, ὡς εἶκε, τὰ τείχη ταῦτα ἀπὸ καταστροφῆς, διότι ἐὰν ᾠκοδομούντο ἐκ τελεκητῶν πετρῶν ἄς βεβαίως ἤδη πρὸ πολλῶν ἑκατονταετηρίδων μετεχειρίζοντο διὰ τὰ οἰκοδομήματα τῶν γειτνιαζουσῶν πόλεων Ἄργους και Ναυπλίας, οὐδὲ ἔχως τῆς Τίρυνθος ἦθελε σωθῆ. Ἄλλ' ἀγαθὴ τύχη τοῖς ἀρχιτέκτοσι τῶν νέων πόλεων τούτων εύκολώτερον ἦτο νὰ ἀποτάμωσι τὰς ἀναγκαίας αὐτοῖς πέτρας ἀπὸ τῶν βράχων ἢ νὰ θραύσωσι τοὺς ὄγκῳδιστατοὺς λίθους τῆς Τίρυνθος, και οὕτω τὰ τείχη ταύτης ἐσώθησαν. Ὅφειλω νὰ παρατηρήσω ὅτι ἡ ἐπωνυμία *τείχη κυκλώπεια* εἶναι ψευδής, προέρχεται δὲ αὐτὴ ἐκ τῆς παραδόσεως ὅτι οἱ Κυκλώπες ἦσαν οἱ ἐξαιρετοὶ ἀρχιτέκτονες. Κατὰ Στράβωνα (VIII 6) «οἱ Κυκλώπες 7 τὸν ἀριθμὸν ἤλθον ἀπὸ Λυκίας και ἔκτισαν ἐν Ἀργολίδι τείχη και ἄλλα οἰκοδομήματα, ἅτινα ἔλαβον τὸ ὄνομα Κυκλώπεια τείχη.» Κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον (II 2. 1.) και Πausanias (II XVI. 4) εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες ἔκτισαν τὰ τείχη τῆς Τίρυνθος και τῶν Μυκηθῶν. Ἴσως τούτου ἐνεκεν και ἅπασα ἡ Ἀργολὶς ἐκαλεῖτο χώρα Κυκλώπων. (Γῆ Κυκλωπία· Εὐριπ. Ὀρέστ. 952.) Βεβαίως δύναται τις νὰ ὀνομάσῃ κυκλώπεια τείχη ὅλα τὰ τείχη τὰ ἐκτισμένα μετὰ πετρῶν ἄνευ πηλοῦ και ἄσβεστου. Ταύτην ὁμως τὴν ὀνομασίαν δύνανται νὰ ἔχωσι μόνον τὰ ἐξῆς:

- 1) Τὰ τείχη τὰ ἐσχηματισμένα ὑπὸ μεγίστων ἀκατεργάστων λίθων συνηρμωσμένων διὰ μικροτέρων πετρῶν.
- 2) Τὰ τείχη τὰ ᾠκοδομημένα ὑπὸ μεγάλων πολυγώνων λίθων καλῶς συνθετεμένων.
- 3) Τὰ τείχη (καθὼς βλέπομεν παραπλευρῶς τῆς Πύλης τῶν Λεόντων ἐν Μυκῆναις) τὰ ᾠκοδομημένα ἐκ μεγίστων καλῶς κεκομμένων τετραγώνων λίθων θεθειμένων εἰς ὀριζοντίους σειράς· ἡ συναρμογὴ δὲν εἶναι τελεία ὥστε μένουσι μικρὰ κενὰ μεταξὺ τῶν λίθων. Ἄλλ' οἱ τοῖχοι οἰκίῶν ἢ ἀκροπόλεων ἐκτισμένοι διὰ λίθων τετραγώνων καλῶς κεκομμένων και θεθειμένων μετ' ἀκριβείας ἄνευ πηλοῦ ἢ ἄσβεστου δὲν δύνανται νὰ ὀνομασθῶσι κυκλώπαιοι. Ὡς π. χ. τὰ μεγάλα ὑπόγεια θησαυροφυλάκια τῶν Μυκηθῶν και τοῦ Ὀρχομενοῦ, και περ ἀνήκοντα εἰς μεμακρυσμένην ἀρχαιότητα, δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι τιαύτην ὀνομασίαν.

Ὁ βράχος τῆς Τίρυνθος, 270 μέτρων τὸ μῆκος, 50 μέχρις 60 μέτρων τὸ πλάτος και 9 εἰς

25 μέτρων τὸ ὕψος, ἐκτείνεται κατ' εὐθεϊαν γραμμὴν ἀπὸ βορρᾶ πρὸς νότον. Τὸ τεῖχος ἔχει $7\frac{1}{2}$ μέχρι 15 μέτρων τὸ πάχος, ἔχει ἐσωτερικούς οὐθύλους διαύλους, ὧν περ διακρίνονται τέσσαρες. Ἐν ἐνὶ αὐτῶν τῶ ἔχοντι 27 μ. μῆκος καὶ 2 μέτρων 35 ἑκατοστῶν ὕψος ὑπάρχουσιν ἐν τῇ ἐξωτερικῇ πλευρᾷ παράδοξα ἀνοίγματα, ἅτινα δύναται τις νὰ παραβάλη πρὸς θυρίδας, καὶ ἅτινα φθάνουσι μέχρι τοῦ ἐδάφους τοῦ διαύλου. Συνίσταται δὲ ἡ Ἀκρόπολις ἐκ δύο περιβόλων, ὧν ὁ εἰς πρὸς νότον τέτραπται καὶ ὑψηλότερός ἐστι τοῦ ἐτέρου 4 μέχρι 5 μέτρων. Καθ' ὅλην τὴν ἀρχαιότητα αὐτοὶ οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν τὰ τεῖχη τῆς Τίρυνθος ὡς ἔργα δαιμόνων, θεωρεῖ δὲ ὁ Πausanias (IX XXXVI) αὐτὰ ὡς ἀρχιτεκτονικὸν ἔργον τοσοῦτον θαυμαστὸν ὡς τὰς Πυραμίδας τῆς Αἰγύπτου· ὁ δὲ Ὀμηρος ἐκφράζει ὅλον τὸν θαυμασμόν του ὄν περ αἰσθάνεται ἀποκαλῶν τὴν Τίρυνθα τειχιόεσσαν (Ίλιάδ. II 559).

Κατὰ τὴν ἀρχαίαν παράδοσιν ἡ Τίρυνθ ὠκοδομήθη (1400 π. Χ.) ὑπὸ τοῦ Προίτου, ὅστις ὑπῆρξε καὶ ὁ πρῶτος βασιλεὺς αὐτῆς, οὗ ὁ υἱὸς Μεγαπένης καθιέρωσε τὴν πόλιν εἰς τὸν Περσέα τὸν οἰκιστὴν τῶν Μυκηθῶν, ὁ δὲ Περσεὺς ἐδῶκεν αὐτῇ τῶ Ἡλεκτρίωνι· Ἀλκμήνη δὲ ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἡλεκτρίωνος καὶ μήτηρ τοῦ Ἡρακλέους, ἐνυμφεῦθη τὸν Ἀμφιτρώνα, ὅστις ἐδιώχθη ὑπὸ τοῦ Σθενέλου βασιλέως τῶν Μινυῶν καὶ τοῦ Ἄργους.

Ὁ Ἡρακλῆς κατέκτησε τὴν Τίρυνθα καὶ κατόκησεν ἐν αὐτῇ ἐπὶ μακρὸν χρόνον· τούτου ἕνεκεν συχνῶς ἐκαλεῖτο Τίρυνθιος. Μετὰ τὴν κάθοδον τῶν Ἡρακλειδῶν 80 ἔτη μετὰ τὸν τρωϊκὸν πόλεμον αἱ Μυκήναι καὶ ἡ Τίρυνθ καὶ πολλαὶ ἄλλαι πόλεις ἠναγκάσθησαν νὰ συντελέσωσιν εἰς τὴν αὐξήσιν τῶν δυνάμεων τοῦ Ἄργους καὶ δὲν ἔμειναν πλέον ἀνεξάρτητοι. Πλὴν ἡ Τίρυνθ ἔμεινε εἰς χεῖρας τῶν Ἀχαιῶν καὶ ἠνωμένη μετὰ τῶν Μυκηθῶν ἔλαβε μέρος εἰς τὴν μάχην τῶν Πλαταιῶν, ἐνθα αἱ δύο αὐταὶ πόλεις ἔστειλαν 400 μαχητάς. Πρὸς ἀνάμνησιν τοῦ συμβάντος τούτου τὸ ὄνομα τῆς Τίρυνθος μετὰ τῶν ἄλλων ἐλληνικῶν πόλεων, αἵτινες ἔλαβον μέρος εἰς τὴν μάχην, ἐχαράχθη ἐπὶ τῆς χαλκίνης στήλης ἣν οἱ Σπαρτιᾶται ἀφείρωσαν ὡς βᾶσιν τοῦ χρυσοῦ τρίποδος εἰς τὸν Πύθιον Ἀπόλλωνα τῶν Δελφῶν ὡς δέκατον τῆς λείας. Ἡ δόξα ἦν ἀπέκτησεν ἡ Τίρυνθ διήγειρε τὸν φθόνον τῶν Ἀργείων, οἵτινες δὲν εἶχον λάβει μέρος κατὰ τὸν μηδικὸν πόλεμον καὶ οἵτινες ἤρχισαν νὰ θεωρῶσι τὴν πόλιν ταύτην ὡς ἐπικίνδυνον γείτονα, ἰδίως ὅτε ἐπολέμουν τοὺς Γυμνησίους, οἵτινες διέμειναν ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπὸ τὰ κυκλώπεια ταῦτα ερείπια καὶ ἦσαν καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα κύριοι τῆς χώρας. Οἱ ἐπαναστάται ἐπὶ τέλους ἠναγκάσθησαν νὰ ὑποταχθῶσιν, ἀλλ' ὀλίγον

μετὰ ταῦτα οἱ Ἀργεῖοι κατέστρεψαν τὴν πόλιν καὶ μέρος τῶν τευχῶν αὐτῆς καὶ ἠνάγκασαν τοὺς Τίρυνθίους νὰ μεταναστεύσωσιν εἰς Ἄργος. Κατὰ δὲ τὸν Στράβωνα (VI. σελ. 373) μετῆναστευσαν εἰς τὴν Ἐπίδαυρον.

Τῆς οὕτως περιαδομένης Τίρυνθος τὴν ἀνασκαφὴν ἐπεχειρήσαμεν ἀρχαιμένου Μαρτίου ε. ε. συνεργούντος καὶ τοῦ ἀρχιτέκτονος Dörpfeld, ὅστις διηύθυνεν ἐπὶ 4 ἔτη τῶν ἀνασκαφῶν τῆς Ὀλυμπίας τὸ ἀρχιτεκτονικὸν μέρος, καὶ εἶτα προσελήθη ἐπίκουρος κατὰ τὴν συνέθειαν τῶν ἐν Τροίᾳ ἀνασκαφῶν. Ἡ ἄνω ἀκρόπολις τῆς Τίρυνθος κατεῖχeto ἅπασα ὑπὸ γιγαντιαίου μεγάρου, οὗ τὸ κατώτερον μέρος τῶν τοίχων σώζεται εἰσέτι· ἐπίσης σώζεται καὶ τὸ ἐξ ἀσβέστου κατεσκευασμένον δάπεδον. Τὸ κάτω μέρος τῶν τοίχων τούτων συνίσταται ἐκ λίθων μετὰ πηλοῦ συνηρμοσμένων· τὸ ἄνω ὅμως μέρος αὐτῶν συνίστατο ἐξ ὠμῶν πλίνθων, ὧν τὰ συντρίμματα εὐρίσκονται πολλαχῶς τῆς ἀκροπόλεως. Πλείστοι κίονες ὑπεβάσταζον τὸ μέγαρον τοῦτο, ὧν αἱ τιτάνου λίθου βάσεις σώζονται κατὰ χώραν. Ἐκ τῶν κίωνων εὐρέθη μέχρι τοῦδε ἐν κιονόκρανον ἀρχαιοτάτου δωρικοῦ ρυθμοῦ καὶ μία ἐκ τιτάνου λίθου ζωφόρος, μετὰ ἐγγεγλυμμένων ἀνθεμίων. Αὕτη εἶναι ὁμοία κατὰ πάντα πρὸς τὰς ἐκ πορφύρου ζωφόρους τὰς ἐν Μυκῆναις εὐρεθείσας. Ἡ ζωφόρος αὕτη ἐκτὸς τῶν ἀνθεμίων εἶναι κεκοσμημένη ὑπὸ ἀναριθμητῶν ὑελίνων τεμαχίων συμπεπλεγμένων ἐν εἴδει ψηφιδωτοῦ. Ἡ ἀρχιτεκτονικὴ τοῦ μεγάρου ἐνδεικνύει δύο διαφόρους ἐποχάς· ἐπίσης δύο ἐποχάς ἐνδεικνύουσι καὶ τὰ ἐν αὐτῷ εὐρεθέντα πῆλινα ἀγγεῖα, διότι μέγα μέρος αὐτῶν εἶνε ἐντελῶς ὅμοια τοῖς παναρχαίοις ἀγγείοις τοῖς ἐν τοῖς βασιλικοῖς τάφοις τῶν Μυκηθῶν εὐρεθείσιν. Εὐρέθησαν ὅμως καὶ πλείστα τεμάχια ἀγγείων φερόντων ἐπὶ τῆς ἐξωτερικῆς ἐπιφανείας διάφορα γεωμετρικὰ σχήματα καὶ μορφὰς ζῶων χονδρῶν γεγραμμένας. Τὰ τοιαῦτα ἀγγεῖα πρὸ τῆς ἀνακαλύψεως τῶν Μυκηθῶν τῶν ἀφῶν εἰσῆλθον ὡς τὰ ἀρχαιότατα τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐν Μυκῆναις εὐρέθησαν πολὺ ἀρχαιότερα τούτων, καὶ ταῦτα ὅμως δὲν εἶναι μεταγενέστερα τῆς 9ης π. Χ. ἑκατονταετηρίδος. Πρὸς τούτοις εὐρέθησαν ἐντὸς τοῦ δαπέδου τοῦ μεγάρου καὶ πλείστα πῆλινα εἰδωλα ὅμοια τοῖς τῶν Μυκηθῶν καὶ πλείστοι μάχαιραι ἐκ πυρίτου λίθου. Λίθινα ἐργαλεῖα ὀλίγηστα εὐρέθησαν ὁμοίως καὶ ὀρειχαλίνα. Ἡ μάλιστα σπουδαία ἀνακάλυψις εἶναι ἡ ἐπὶ τῆς ἀμμοκονίας τῶν τοίχων τοιχογραφία, ἐν ποικιλωτάτοις χρώμασι διεσκευασμένη, ἐν ἣ εὐρηγται καὶ ἄλλαι πολλαὶ ἀπεικονίσεις καὶ τὰ σχέδια προσέτι τῆς ὀροφῆς τῆς εὐρεθείσης ὑφ' ἡμῶν ἐν τῷ θαλάμῳ τοῦ θησαυροφυλακίου τοῦ Ὀρχομενοῦ.

Ἀθήνησι· τῇ 10 Ἀπριλίου 1884.

ΣΟΦΙΑ ΣΧΛΕΙΜΑΝΝ.